

Apostolien teot 29

Viime jaksossa tässä Alusta alkaen -ohjelmassa pääsimme Apostolien tekojen luvun 19 jakeeseen 8 asti. Kuulimme, kuinka apostoli Paavali lähti kolmannelle lähetysmatkalleen ja ehti sen aikana Efesoksen suurkaupunkiin.

Paavali keskustelee ja puhuu Efesoksessa

Jatkamme nyt luvun 19 jakeesta 8:

Kolmen kuukauden ajan Paavali sitten kävi synagogassa, keskusteli siellä ja puhui rohkeasti ja vetoavasti Jumalan valtakunnasta. Kun muutamat kuitenkin kovettivat sydämensä eivätkä uskoneet, vaan puhuivat Herran tiestä pahaa kaikkien kuullen, Paavali lähti heidän luotaan ja vei opetuslapset mukanaan. Siitä alkaen hän opetti ja keskusteli päivittäin Tyrannoksen koulussa (Apt. 19:8-9).

Efesoksessa Paavali sai puhua aika kauan synagogassa, ennen kuin juutalaiset hermostuivat häneen: kolme kuukautta.

Huomio kiinnittyy siihen, että tekstin mukaan Paavali ”keskusteli ja puhui”. Hän ei siis vain yksipuolisesti saarnannut, vaan otti kuulijoidensa kysymykset, epäilykset ja vastaväitteet huomioon ja vastasi niihin. Lisäksi sanotaan, että hän keskusteli ja saarnasi ”rohkeasti ja vetoavasti”.

Miten hienoa se olisikaan, jos yhä meidän saarnamme ja Jumalan valtakuntaa koskeva keskustelumme olisi rohkeaa ja vetoavaa, keskustelevaa puhumista!

Seurasiko siitä herätystä? Ei ainakaan pelkästään, vaan myös epäuskoa ja sydämen kovettamista. Kai Paavalin opetus oli niin vetoavaa, että sitä piti aktiivisesti ruveta vastustamaan, jos ei halunnut sydämensä taipuvan sen puoleen. Sitä tarkoittaa sydämen kovettaminen. Ja kun ihminen sellaiseen lähtee mukaan, niin silloin hän alkaa parjata Jeesusta ja hänen tuomaansa pelastusta myös muitten kuullen.

Eiköhän sellainen johdu siitä, että evankeliumin aktiivisesti torjuvasta ihmisestä tulee Jeesuksen vastustaja ja huomaamattaan hän silloin värväytyy sielunvihollisen rykmenttiin.

Mutta Paavali ei siitä hämmentynyt, vaan siirtyi kannattajineen keskustelemaan ja opettamaan toisiin tiloihin, ns. Tyrannoksen kouluun. Se oli joku meille tuntematon kokoontumishalli, nimetty jonkun Tyrannos -nimisen miehen mukaan, joka omisti sen (tai sitten muuten vaan oli nimetty hänen mukaansa). Samalla Paavalin toiminta laajeni. Nyt hän opetti ja keskusteli evankeliumista joka päivä!

Tätä jatkui kaksi vuotta, niin että kaikki Aasian maakunnan asukkaat, sekä juutalaiset että kreikkalaiset, saivat kuulla Herran sanan (Apt. 19:10).

Kokonaisuudessaan Paavali vaikutti Efesoksessa kolme vuotta. Sinä aikana hänen on täytynyt olla matkustella opettamassa myös lähialueilla, jos hänen vaikutuksensa kerran ulottui koko Aasian maakuntaan.

Minua huvittaisi aivan tavattomasti päästä jollain aikakoneella tuohon aikaan ja noille seuduille, kuulemaan ja näkemään, miten Paavali toimi. Millä keinoin hän sai ihmiset kuuntelemaan ja tulemaan vakuutetuiksi Jeesuksesta?

Parantavat vaatekappaleet

Jumala teki ennennäkemättömiä voimatekoja Paavalin käten kautta. Jopa pääliinoja ja muita Paavalin käyttämiä vaatekappaleita vietiin sairaiden päälle, ja taudit kaikkosivat ja pahat henget lähtivät pois (Apt. 19:11-12).

Taustalla on selvästi uskomus, että Jumalan sanansaattajan käyttämiin vaatteisiin on jotenkin imeytynyt Jumalan voimaa. On oikeastaan aika outoa, että tekstin kirjoittaja Luukas ei millään tavalla kritisoi tätä uskomusta, vaan raportoi, että Paavalin käyttämien vaatekappaleiden kautta sairast ja riivatut tosiaan paranivat. Ehkäpä Jumala tuossa tilanteessa noin toimi, vaikka se ei tavallista olekaan.

Hyvin luultavaa on, että tällaiset tapaukset ja niistä kertovat raamatunkohdat johtivat kristikunnan myöhemmin pyhäinjäännösten keräämiseen ja kunnioittamiseen, jopa palvontaan. Tuossakin käytännössä oli kyse siitä, että uskottiin Jumalan armon jotenkin imeytyneen syvästi uskoneiden vainajien ruumiinkappaleisiin tai heidän käyttämiinsä vaatteisiin.

Mielestäni tuollainen on vastenmielistä taikauskkoa. Edelleenkin sitä on kristikunnassa, eikä suinkaan ainoastaan katolisuudessa ja ortodoksisuudessa. Myös joissain vapaissa suunnissa uskotaan, että jonkun väkevän saarnamiehen tai –naisen saarnatessaan käyttämä hikiliina välittää Pyhän Hengen vaikutusta.

Kiertelevien henkien manaajain tapaus

Myös jotkut kiertelevät juutalaiset henkien manaajat alkoivat loitsiessaan lausua Herran Jeesuksen nimeä. Karkottaessaan sairaista pahoja henkiä he sanoivat: "Minä vannotan teitä sen Jeesuksen nimessä, jota Paavali julistaa." Näin tekivät myös juutalaisen ylipapin Skeuaksen seitsemän poikaa, mutta paha henki vastasi heille: "Jeesuksen minä tunnen ja Paavalinkin tiedän, mutta keitä te olette?" Ja mies, jossa paha henki oli, ryntäsi heidän kimppuunsa, nujersi heidät kaikki ja runteli heitä niin, että heidän oli alasti ja verissä päin paettava talosta (Apt. 19:13-16).

Vastaavanlaisesta juutalaisesta henkien manaajasta olemme kuulleet jo aiemmin, nimittäin luvussa 13, jossa puhuttiin Elymas Barjesus -nimisestä noidasta, joka vaikutti Kyproksella. Juutalaisia kunnioitettiin hellenistisessä kulttuurissa henkimaailman asioista perillä olevana kansana, ja siksi jotkut heistä saattoivat ansaita elantonsa kiertelevinä noitina ja manaajina. Heidän loitsuissaan käytettiin paljon vanhatestamentillisiä nimiä, kuten Abraham. Nyt Jeesuksen nimikin oli havaittu hyväksi ja liitetty noihin loitsuihin, ja myös Paavalin nimi. Olihan Paavali saanut aikaan monia ihmeparantumisia Jeesukseen vedoten.

Kommentaarin mukaan Skeuas -nimisestä juutalaisesta ylipapista ei ole säilynyt tietoa. Ehkä hän oli jotain ylipapillista sukuhaaraa olematta varsinainen ylipappi. Tai sitten nuo hänen ”seitsemän

poikaansa” olivat luoneet kuvitellusta Skeuaasta itselleen brändin (kirkollinen brändääminen osattiin tuolloin!).

Mutta Jeesuksen nimen käyttäminen tuollaiseen oli väärin eikä se toiminut. Riivaajaiset eivät ”Skeuaan” pojista välittäneet, koska nämä eivät olleet Jeesuksen omia, vaan yrittivät tehdä hänen nimellään bisnestä. Riivatulla oli yliluonnolliset voimat, ja siksi seitsemän miestä otti rajusti ja häpeällisesti turpiinsa.

Tämä tuli Efesoksessa sekä juutalaisten että kreikkalaisten tietoon, ja pelko valtasi kaikki ja Herran Jeesuksen nimeä ylistettiin suuresti. Monet uskoon tulleet kävivät avoimesti tunnustamassa, mitä kaikkea olivat tehneet, ja useat, jotka olivat harjoittaneet taikuutta, kokosivat kirjansa yhteen ja polttivat ne kaikkien nähden. Kun kirjojen arvo laskettiin, päädyttiin viiteenkymmeneentuhanteen hopearahaan. Näin Herran sana osoitti voimansa ja levisi yhä laajemmalle (Apt. 19:17-20).

Tässä tapauksessa Jumala käytti siis pahoja henkiäkin hänen Poikansa nimen kirkastamiseen ja evankeliumin edistämiseen. Efesokseen ja koko Vähä-Aasiaan tuli voimakas kristillinen herätys. Kuten aina, siihen kuului myös katumus ja syntien tunnustaminen.

Tuossa herätyksessä tunnustettavat synnit liittyivät usein jonkinlaiseen magian harjoittamiseen. Efesoksessa sellaisesta oli paljon. Monet uskoon tulleista olivat aiemminkin olleet kiinnostuneita henkimaailman asioista, kuten loitsukirjoista ja yksittäisille lehtisille kirjoitetuista loitsuista, joita Efesoksessa myytiin laajalti. Nyt herätykseen tulleet polttivat ne julkisissa kokoontumisissa, jossa he sanoutuivat irti menneisyydestään. Se tietysti herätti huomioita, ja yhä useammat ihmiset saivat kuulla siitä, miten pimeyden valloista voi vapautua Jeesuksen kautta.

Paavalin matkasuunnitelmia

Näiden tapahtumien jälkeen Paavali Hengen johduksesta päätti matkata Makedonian ja Akhaian kautta Jerusalemiin ja sanoi: "Siellä käytyäni minun on mentävä myös Roomaan." Kaksi apulaistaan, Timoteuksen ja Erastoksen, hän lähetti Makedoniaan, mutta itse hän jäi vielä joksikin aikaa Aasian maakuntaan (Apt. 19:21-22).

Paavalin suunnitelmat olivat siis Pyhä Hengen johdattelimia. Hän suunnitteli itse, mutta Pyhä Henki johdatteli hänen ajatuksiaan ja tahtoaan. Tarkoitus oli käydä tervehtimässä ja rohkaisemassa Paavalin aiemmin Makedoniaan ja Kreikkaan (eli Akhaiaan) perustamia seurakuntia ja sen jälkeen matkustaa Jerusalemiin, ilmeisesti viemään taas kolehti sen seurakunnalle ja raportoimaan lähetysmatkan tapahtumista.

Tässä Apostolien teoissa mainitaan ensi kertaa, että Paavali halusi päästä saarnaamaan myös valtakunnan pääkaupunkiin, Roomaan. Sinnehän hän toki lopulta pääsikin, mutta vasta elämänsä lopulla. Roomassa hän myös kärsi marttyyrikuoleman.

Mutta vielä ei oltu siinä vaiheessa. Paavali lähetti kaksi työtoveriaan, Timoteuksen ja Erastoksen, valmistelemaan maaperää hänen tulolleen Makedoniaan. Itse hän jäi vielä Efesokseen.

Sitten alkoi tapahtua.

Efesoksen mellakka

Noihin aikoihin Efesoksessa syntyi Herran tien johdosta paha mellakka. Kaupungissa oli Demetrios- niminen hopeaseppä, joka valmistutti hopeisia Artemiin temppelein kuvia ja näin hankki käsityöläisille huomattavat tulot. Hän kutsui koolle nämä ja muut saman alan työntekijät ja sanoi: "Miehet, te tiedätte, että meidän vaurautemme on tämän työn varassa. Mutta nyt te voitte nähdä ja kuulla, kuinka tuo Paavali on harhauttanut suuren joukon ihmisiä, ei vain täällä Efesoksessa vaan kohta koko Aasian maakunnassa. Hänhän uskottelee, että ihmiskätten luomukset eivät ole mitään jumalia. Tämä uhkaa saattaa meidän ammattimme huonoon huutoon, eikä siinä kaikki: voi käydä niin, että suuren jumalattaremme Artemiin temppeleä ei kohta enää pidetä minään ja hän menettää mahtinsa - hän, jota koko Aasia ja koko maailma palvelee." (Apt. 19:23-27).

Tällä kertaa Paavalia vastaan ei siis noussut juutalainen papisto tai roomalaiset hallitusmiehet, vaan bisnesmies. Paavalin saarna uhkasi hopeaseppien tienestestä. Heidän matkamuistoiksi Efeson Artemiksen temppeleihin tulleille pyhiinvaeltajille valmistamansa hopeiset kuvapatsaat ja amuletit eivät enää menneet kaupaksi, koska Paavali kertoi ihmisille, että Jumalaa ei sellaisten avulla voinut miellyttää ja että oikea Jumala ei asunut Artemiksen temppeleissä tai kuvapatsaissa.

”Efesoksen Artemis” oli malliesimerkki kreikkalaisesta synkretismistä. Kreikkalaiset samaistivat omat jumalansa muiden kansojen jumaliin joidenkin samankaltaisuuksien perusteella. Efesoksen Artemiksessa olivat sulautuneet yhteen kreikkalaisten metsästyksen jumalatar Artemis (eli roomalaiselta nimeltään Diana) ja Vähä-Aasialainen hedelmällisyyden jumalatar Kybele.

Efeson Artemiksen temppele oli iso ja hieno, mittasuhteiltaan 120 m x 70 m ja 19 metriä korkea. Sen kaikkein pyhimässä oli kuuluisa jumalattaren kuva, jonka uskottiin olevan taivaasta pudonnut ja siksi omaavan jumalallisia voimia. Temppelelän lähellä pidettiin vuosittain valtava, orgiamainen kansanjuhla Artemiksen kunniaksi. Sinne tuli paljon matkailijoita, joten hopeisten matkamuistojen kauppa oli kaupungille tärkeä tulonlähde. Nyt Paavali oli tullut häiritsemään tuota kaikkea uudella uskonnolla, joka torjui vanhan uskonnon.

Tämän kuullessaan miehet vimmastuivat ja huusivat: "Suuri on Efesoksen Artemis!" Koko kaupunki joutui kuohuksiin. Väkeä tuli virtanaan kaupungin teatteriin, ja ihmiset riistivät mukaansa Gaioksen ja Aristarkoksen, Paavalin makedonialaiset matkatoverit. Paavali halusi mennä kokouspaikalle, mutta opetuslapset estivät häntä. Myös muutamat maakunnan korkeat hallitusmiehet, jotka olivat hänen ystäviään, lähettivät hänelle sanan ja varoittivat häntä menemästä teatteriin (Apt. 19:28-31).

Hopeaseppä Demetrius sai puheellaan kansanjoukot liikkeelle. Ihmiset alkoivat huutaa kaikkien efesolaisten tuntemaa Artemiksen ylistyshuutoa ”Suuri on Efesoksen Artemis!”, tietenkin loukkaantuneina siitä, että joku typerä muukalainen oli tullut häpäisemään heidän kaupunkiaan ja sen jumalatar, sekä kaikenlisäksi uhkaamaan heidän elinkeinoaan.

Syntyi valtava mellakka. Väki virtasi kaupungin amfiteatteriin, jonne mahtui 25 000 ihmistä. Mukaansa se tempasi Paavalin työtovereita, mutta Paavali saatiin pidettyä pois paikalta. Tässä

edesauttoi se, että kaupungin ja maakunnan korkeimmat hallitusmiehet olivat Paavalin puolella ja saivat vaikutusvallaan estettyä häntä menemästä väkijoukon riepoteltavaksi.

Seuraavalla kerralla kuulemme, miten tilanne kehittyi. Stay tuned!